

การถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้

การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี 2564
อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

สรุป

อ.บ่อไร่

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ
การผลิตสินค้าเกษตร (สทก.)
ในเขตปฏิรูปที่ดิน
นายสมนึก บุญธรรม
ตำบลนนทรี อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดตราด

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
กิจกรรม การผลิตทุเรียนคุณภาพ
เกษตรกรเจ้าของแปลง ชื่อ นายสมนึก บุญธรรม
ตำบลนนทรี อ.บ่อไร่ จ.ตราด
คสช.

*โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดตราด

ประเด็นการถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี 2564

อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 เกษตรกรต้นแบบ

นายเล็ก ทองนวน อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 79 หมู่ 4 ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด โทรศัพท์ 081-9015535 เป็นคนต่างจังหวัด เคยรับราชการทหาร จนเปลี่ยนอาชีพมาทำการเกษตร ชื่อที่ดินทำกินในพื้นที่อำเภอบ่อไร่

มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ลักษณะพื้นที่ เป็นที่ดอน เป็นเหมืองพลอยเก่ามีแต่หิน โดยแบ่งพื้นที่การเกษตร ดังนี้

พื้นที่สวนยางพารา	จำนวน 20	ไร่
พื้นที่สวนผลไม้รูปแบบสวนผสม (ทุเรียน, มังคุด, ลองกอง)	จำนวน 35	ไร่

โจทย์ในการทำการเกษตรของลุงเล็ก ทองนวน “ลดต้นทุน สุขภาพดี”

จากอาชีพข้าราชการทหาร สู่อาชีพเกษตรกร ที่ตั้งใจจะทำการเกษตรแบบปลอดภัย น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการเกษตร โดยไม่ใช้สารเคมี เริ่มจากการปรับโครงสร้างดิน จากการใส่ปุ๋ยหมักทำเอง และด้วยอายุที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ปรับเปลี่ยนจากปุ๋ยหมักเอง มาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งเมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิตที่ใช้ปุ๋ยได้ถึง ร้อยละ 70 อีกทั้งยังทำให้โครงสร้างดินดีขึ้น ในทางตรงกันข้ามเกษตรกรในพื้นที่ข้างเคียงใช้เคมีมากขึ้น (ตามพื้นที่ปลูกทุเรียนที่เพิ่มขึ้น) จึงหันมาเปลี่ยนแปลงรูปแบบทำการเกษตรแบบอินทรีย์+เคมี โดยจะเริ่มการใช้สารอินทรีย์ จากการทำน้ำหมักเอง สูตรที่ 1 ผลิตจากมะเฟือง เพื่อป้องกันราดำในลองกอง และเงาะ สูตรที่ 2 ผลิตจากใบพลู โลติ้น กลอย กำจัดเพลี้ยไฟ และเมื่อถึงจุดวิกฤติที่ควบคุมไม่ได้ จะหันมาใช้สารเคมี ซึ่งเฉลี่ยต่อหนึ่งรอบการผลิต ต่อชนิดพืช จะใช้ประมาณ ปีละ 1 ครั้ง

1.2 ศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร หรือเรียกโดยทั่วไปว่า ศพก รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์เครือข่าย ซึ่งจะมีการดำเนินการคัดเลือกศูนย์เครือข่ายดังกล่าว ผ่าน เกษตรกรต้นแบบ คณะกรรมการ ศพก. และสำนักงานเกษตรอำเภอ ร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพของศูนย์เครือข่าย (ยกเว้น ศจช. และ ศดปช.) เพื่อพัฒนาให้มีความพร้อมในการเป็นจุดเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรด้านต่าง ๆ

ซึ่งในส่วนของอำเภอบ่อไร่ มีการกำหนดให้ทุกตำบล มีศูนย์เครือข่าย ที่เป็นจุดเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยในตำบลหนองบอนได้คัดเลือกนายเล็ก ทองนวน เป็นศูนย์เครือข่าย ซึ่งในปี 2564 ได้รับการพิจารณาเป็นจุดจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day) กำหนดสถานีการเรียนรู้

ตามเทคโนโลยี องค์ความรู้ที่มีจากเกษตรกร เพื่อถ่ายทอดให้กับเกษตรกรทั่วไป ซึ่งนายเล็ก ทองนวน มีแนว คิดที่ว่า “การเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด”

ผลจากการทำการเกษตรโดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ ทำให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เล็งเห็นในศักยภาพของการเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ พร้อมกับองค์ความรู้ที่มี จึงได้รับคัดเลือกเป็น “ศูนย์ศึกษาการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ” กร.อมน.ตร.

2. แรงจูงใจในการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัย

เริ่มจากการใส่ใจสุขภาพ ของตนเป็นหลัก การทำเกษตรในภาพรวมที่เน้นเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช นายเล็ก ทองนวน เล็งเห็นถึงผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรเป็นหลัก และลดต้นทุนการผลิต มีแนวคิดว่า ถ้าพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก โดยการซื้ออย่างเดียว จะทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น อีกทั้งยังเป็นการใช้สิ่งที่สังเคราะห์จากสารเคมี ทำลายทั้งสภาพแวดล้อม และสุขภาพ ผนวกกับผลผลิตที่มีคุณภาพ สามารถสร้างได้จากความ ใส่ใจ และพร้อมเรียนรู้ของเกษตรกร ซึ่งในปัจจุบันสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้มากมาย ที่เกษตรกรสามารถนำข้อมูลมาปรับใช้กับการเกษตรได้ แต่ด้วยเหตุผลหลัก คือเรื่อง ราคา จะเป็นแรงจูงใจหลักของเกษตรกรที่จะทำ ให้เกษตรกรมีแรงจูงใจในการทำเกษตรปลอดภัย เพราะทำเกษตรปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัย ก็ขายได้ในราคาที่เท่ากัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ราคา คือปัจจัยสำคัญที่จะสร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรเป็นอย่างดี

3. วิธีการดำเนินงาน (กระบวนการ/ขั้นตอนการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรต้นแบบ)

1. มีการปรับปรุงบำรุงดินโดย ใช้ปุ๋ยหมักที่ทำเอง และลดต้นทุนการผลิตจากปุ๋ย เป็นการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ สำเร็จรูป
2. มีการศึกษาระบบนิเวศภายในแปลง เพื่อติดตามสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืช
3. การผลิตสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช จากพืชสมุนไพรร่วมกับสารเคมี แบบวิธีผสมผสาน IPM
4. สมัครเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม GAP/เกษตรอินทรีย์ Organic Thailand
5. มีการจดบันทึก และการจัดทำฐานข้อมูล การผลิตภายในแปลง
6. การรวมกลุ่มในรูปแบบเกษตรแปลงใหญ่ และสมัครในรูปแบบสมาชิกกลุ่มประมุลมั่งคุด

4. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

เกษตรกรต้นแบบ มีแนวคิดว่าทำเกษตรปลอดภัย โดยมุ่งเน้นที่การปรับปรุงบำรุงดิน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ และการใช้สารชีวภัณฑ์ ที่ผลิตจากสมุนไพร เพื่อลดการทำลายของศัตรูพืช อีกทั้งยังมีการศึกษาระบบนิเวศภายในแปลงทำให้มีการใช้สารเคมีลดลง อีกทั้งการทำเกษตรโดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร การทำเกษตรแบบอาศัยธรรมชาติ พึ่งพาตนเอง ลดการใช้ปัจจัยภายนอกให้มากที่สุด

5. ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข (ถ้ามี)

ปัญหา ที่สำคัญในการทำเกษตรปลอดภัย คือ ปัจจัยด้านราคา ราคาจะเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรปลอดภัย มากขึ้น การส่งเสริมด้านการตลาดในเรื่องของการ บริโภคสินค้าเกษตรปลอดภัย จะทำให้เกษตรกรมีแรงจูงใจมากยิ่งขึ้น และอีกหนึ่งประเด็นสำคัญคือ การสนับสนุนและส่งเสริมปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกร อย่างเต็มรูปแบบ ได้แก่ เทคโนโลยีการผลิต แรงงาน เครื่องจักรกลการเกษตร

6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม (ต่อตัวเกษตรกร รายได้ หรือคุณภาพชีวิต เป็นต้น)

- 6.1 เกษตรกรมีรายจ่ายจากภาคการเกษตรที่ลดลง
- 6.2 เกษตรกรมีสุขภาพที่ดีขึ้น เนื่องจากมีการใช้สารเคมีอย่างเหมาะสม
- 6.3 เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายผลผลิต สู่ผู้บริโภคโดยตรง
- 6.4 เป็นแหล่งเรียนรู้ของเกษตรกรรายอื่นๆ ในพื้นที่

7. การขยายผลสู่เกษตรกรอื่นๆ (ถ้ามี)

เกษตรกรต้นแบบ ได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์ศึกษาการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กร.อมน.) เพื่อเป็นจุดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรโดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ อีกทั้งการทำการเกษตรแบบผสมผสานทำให้ได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์เครือข่าย ของ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของอำเภอบ่อไร่

ภาคผนวก

ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

อำเภอป่อไร่ จังหวัดตราด

ชื่อ : ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

ประเภท/กิจกรรมหลัก: ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน

สถานที่ตั้ง : หมู่ 4 ตำบลหนองบอน อำเภอป่อไร่ จังหวัดตราด

พิกัด : Zone 48 X 225143 Y 1398103

แผนที่ตั้งศูนย์เรียนรู้

สำนักสงฆ์เสียดาว

ศาลาประชาคม
บ้านคอแล

ถนนสาย 3299 (ข้างทุน-โชคดี)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ตามแนวพระราชดำริ

ชื่อเกษตรกรต้นแบบเจ้าของแปลงเรียนรู้ : นายเล็ก ทองนวน

อายุ : 71 ปี

เลขบัตรประชาชน : 3-1002-01756-71-8

ที่อยู่ : 79 หมู่ 4 ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

เบอร์โทรศัพท์ : 081-9015535

จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ : การควบคุมโรคและแมลงศัตรูพืชแบบอินทรีย์

หลักสูตรเรียนรู้ : ๑. เกษตรพอเพียง

๒. การควบคุมโรคและแมลงศัตรูพืชแบบอินทรีย์

๓. การผลิตปุ๋ยหมักจากวัสดุเหลือทิ้ง

๔. การผลิตน้ำหมักชีวภาพสารพัดประโยชน์

๕. การผลิตน้ำส้มควันไม้เพื่อกำจัดแมลง

ฐานการเรียนรู้

ฐานการเรียนรู้ที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียง

ส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน โดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการเกษตร มุ่งเน้นการผลิตที่ปลอดภัย ประหยัด คุ่มค่า และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ฐานการเรียนรู้ที่ 2 การควบคุมโรคและแมลงศัตรูพืชแบบอินทรีย์

ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ถ่ายทอดความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์
แนะนำหลักการและวิธีการในการควบคุมโรคและแมลงศัตรูพืชแบบอินทรีย์เพื่อลด
การใช้สารเคมี

ฐานการเรียนรู้ที่ 3 การผลิตปุ๋ยหมักจากวัสดุเหลือใช้

ถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ และสาธิตการผลิตปุ๋ยหมักจากวัสดุเหลือใช้
เพื่อช่วยปรับปรุงคุณภาพดิน เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต

ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การผลิตน้ำหมักชีวภาพสารพัดประโยชน์

ถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ และสาธิตการผลิตน้ำหมักชีวภาพสำหรับใช้
ในการเกษตรเพื่อช่วยปรับปรุงคุณภาพดิน กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืช ป้องกัน
แมลงศัตรูพืช เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต

ฐานการเรียนรู้ที่ 5 การผลิตน้ำส้มควันไม้เพื่อกำจัดแมลง

ถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ และสาธิตการผลิตน้ำส้มควันไม้ที่ได้จาก
กระบวนการเผาถ่านเพื่อใช้ประโยชน์ในการเกษตร และใช้ป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช

ภาพแปลงเรียนรู้

ชื่อเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงาน: นางสาวฉัตรแก้ว ทองแกม ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริม
การเกษตรปฏิบัติการ เบอร์โทรศัพท์ : 087-9796875

ภาพบรรยากาศการถอดบทเรียน
ณ ห้องประชุมสำนักงานเกษตรอำเภอปัว อำเภอปัว
จังหวัดตราด

